

ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ ФАРМАЦЕВТІВ

Статтю присвячено аналізу та визначенню таких понять, як “мовлення” та “професійне мовлення” при навчанні іноземної мови студентів-фармацевтів.

Ключові слова: мовлення, професійне мовлення, культура мовлення.

Процес очевидних змін, які відбуваються на початку ХХІ ст. в економічній, політичній, духовній освітній сферах, гостро ставить перед колетивами вищих навчальних закладів відповідальне завдання – необхідність не тільки здійснювати професійне навчання, а й виховувати грамотних, духовно збагачених, національно свідомих фахівців, рівень знань яких відповідав би вимогам суспільства. Потреба у розв’язанні важливих соціально-економічних і культурно-просвітницьких проблем ставить нові вимоги до мовної освіти та мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців у вищій школі, оскільки обов’язковою умовою успішної навчальної і майбутньої фахової діяльності студентів є знання логічних основ різних видів спілкування, володіння культурою ділового, професійного мовлення.

Про визнання важливої ролі культури спілкування, ділового мовлення у формуванні особистості свідчить постійне висвітлення цих питань науковцями, методистами, письменниками, громадськими діячами (Б. Антоненко-Давидович, Н. Бабич, І. Білодід, І. Вихованець, Л. Власов, М. Зубков, М. Каган, Г. Кацавец, Г. Кисіль, А. Коваль, І. Кочан, П. Мовчан, Н. Обозов, О. Пазяк, Л. Паламар, О. Пономарів, В. Русаївський, О. Серебенська, Л. Стуганець, Є. Чак, С. Шевчук та ін.). У їхніх працях привертається увага до мовної поведінки особистості, подаються рекомендації щодо правильного слововживання, використання, мовних засобів відповідно до умов спілкування, засвоєння норм літературної мови, розглядаються складні випадки російсько-українського перекладу.

Проте проблема мовленнєвої підготовки майбутніх фахівців-фармацевтів є досить актуальною. Методика викладання іноземної мови у вищій школі, формування професійного мовлення майбутніх фахівців перебуває нині на початковому етапі свого становлення. Курс “Іноземна мова”, який запроваджено у вищих навчальних закладах України, в тому числі й медичних, не може задовольнити нагальні потреби суспільства у вихованні національної еліти, в підготовці фахівців, які вільно володіють іноземною мовою, вміло користуються нею в усіх сферах, особливо в офіційно-діловій і професійній.

Для подолання у мовній освіті недоліків існує необхідність активізації творчого пошуку нових, більш ефективних технологій викладання іноземної мови у вищій школі, адже фахівцям мова потрібна не як сукупність правил, а як засіб культурного співжиття в суспільстві. Таким чином, *метою статті* є дослідження проблеми щодо формування фахової культури мовлення фармацевтів під час вивчення іноземної мови.

Курс іноземної мови в різнопрофільних професійних навчальних закладах має не тільки ліквідувати прогалини у навчанні іноземної мови в середній школі, а й сприяти підготовці фахівців належного професійного та інтелектуального рівня, для яких мовна освіта повинна стати обов'язковим компонентом фахової підготовки.

Усвідомлюючи актуальність означеної проблеми, дослідники (Л. Барановська, Г. Берегова, О. Гоголь, Л. Головата, Н. Костриця, Л. Лучкіна, В. Момот, Т. Окуневич, Е. Полатай, Л. Романова, Т. Рукас, Н. Тоцька, О. Штепа, С. Шумовецька та ін.) пропонують різноманітні педагогічні технології формування культури ділового, професійного мовлення студентів у вищих навчальних закладах України.

Разом із тим, деякі важливі аспекти для методики формування професійного мовлення майбутніх фахівців залишаються недослідженими. Не була предметом окремого вивчення проблема мовленнєвої підготовки студентів-фармацевтів, для яких уміння володіти словом є обов'язковим компонентом майбутньої фахової діяльності.

Насамперед, необхідно визначити такі питання, як культура мовлення та фахова культура мовлення. Культура мовлення – це розділ науки про мову, що розглядає питання дотримання певних мовних норм і доречності вживання виразових засобів мови в мовленні. У культурі мовлення виділяють правильне мовлення та мовну майстерність. Правильність мовлення передбачає дотримання ustalених мовних норм. Мовна майстерність – це, насамперед, доречне та правильне вживання мовних норм. Норми – це сукупність визначених правил, яким підпорядковуються вимова та вибір слів у мові. Культура мовлення має три різних значення:

- мовлення як діяльність, процес;
- мовлення як продукт мовленнєвої діяльності;
- мовлення як ораторський жанр.

Фахова культура мовлення, на нашу думку, розглядає питання дотримання мовних норм і доречності вживання засобів мови в мовленні окремої фахової галузі. Фах – це, на нашу думку, багатозначний термін, який вміщує в собі такі поняття, як: спеціальність, професія, дисципліна, галузь. Кожна освічена людина має працювати над розвитком своєї культури мовлення, а особливо це стосується спеціалістів, які повинні не допускати мовних помилок у своїй сфері діяльності.

Основи культури мовлення повинні закладатись у дошкільному та шкільному вихованні. Тут формується мовний етикет, засвоюються зразки мовної поведінки, відшліфовані в процесі культурного спілкування носіїв мови.

Тема культури спілкування, професійного мовлення фахівців медичної галузі надзвичайно велика, складна, делікатна. Різними дослідженнями доведено, що хвора людина не завжди ставить професійну компетенцію фармацевта на перше місце, а віддає перевагу душевним якостям, здатності співчувати, вмінню вислухати, заспокоїти. Без оптимального душевного спілкування діяльність навіть висококваліфікованого фармацевта може мати негативний результат.

Процес формування фахової культури мовлення передбачає, насамперед, високий рівень національної мовної свідомості індивідів, їх дбайливе ставлення до рідного слова, усвідомлення його значення для розвитку інтелектуальної й емоціональної культури нації.

Фармацевт має володіти культурою конструктивного діалогу та полілогу, вміти сприймати, відтворювати та готувати наукові фахові тексти, володіти прийомами написання і виголошення публічного виступу, вміти вести, підтримувати ділову розмову. Слово медичного працівника є свідченням його милосердя, чуйності, загальної культури й освіченості; воно здатне повернути пацієнту втрачену гармонію з навколишнім світом. Фахова мова фармацевта – це діалог фармацевта з покупцем в аптеці, спілкування з колегами, написання різних довідок, протоколів.

Фармацевта повинні відрізнити такі особливості, як велика любов до хворого, контроль над собою, неприпустимість помилок у роботі, постійне прагнення до підвищення рівня знань з медицини, вміння застосовувати ці знання в своїй практичній діяльності, постійно підвищувати знання населення в галузі наукової медицини.

Відносини фармацевта і хворого. Аптечні працівники у своїй професійній діяльності постійно спілкуються з хворими і їх рідними. Складність відносин фармацевта з хворими полягає в тому, що в аптеку звертаються всі, тоді як до лікаря – тільки хворі за його спеціальністю. У спілкуванні з людьми, які приходять в аптеку, потрібно враховувати, що психіка хворого вразлива, він заклопотаний своєю хворобою, легко дратується, більше того, хвилюється і переживає. Ураховуючи це, працівник аптеки повинен вести розмову ввічливо, тактично і зі співчуттям, враховуючи корисні рекомендації про те, що хворих потрібно обслуговувати терпляче, сором'язливих – турботливо, сердитих – з уважністю, грубих – стримано, спокійно, холоднокровно. Звертаючись до хворого, фармацевт повинен знати, що, крім ліків хімічного, рослинного і тваринного походження, є також “душевні” ліки. Обов'язок хвилюватися за здоров'я хворого вимагає від провізора та фармацевта особливого почуття й уваги до нього.

Велике значення має зовнішній вигляд, одяг, взуття; за охайністю провізора, фармацевта можна оцінити аптеку в цілому. Досліджено, що неакуратність в одязі, обслуговуванні часто призводить до браку в роботі. Під акуратністю розуміють також своєчасний прихід на роботу, вірність даному слову, яке взято як обов'язок.

Відносини фармацевта і лікаря. Лікар повинен підтримувати авторитет провізора, а провізор – авторитет лікаря. Лікар повинен пам'ятати, що написаний розбірливо рецепт – це не тільки скорочення витрат в аптеці, а й запобігання можливій помилці при видачі хворому тих лікарських засобів, яких йому лікар не назначав. Відносини лікаря та провізора повинні бути чесними, провізор не повинен приховувати помилок лікаря. Помилки можна пропуститись тільки при неправильному скороченні в рецепті назви препарату.

При грубому порушенні правил виписування (або оформленні) рецепту провізор повинен узяти його у хворого, поставити штамп “Рецепт не дійсний”,

zareestruvati u zhurnali reestracij nepravilno vypisanih receptiv i povidomiti pro ce holovnomu likaryu LPIZ. V usix випадках порушення правил виписування рецепту головний лікар повинен ужити суворох адміністративних заходів щодо підлеглих. Фармацевти не повинні обговорювати помилки, допущені лікарями, а лікар – прописувати ліки, які відсутні в аптеці на сьогодні.

Велике значення у відносинах провізора та лікаря надається інформаційній роботі аптек. Лікарі повинні знати кількість і асортимент лікарських засобів, які є в аптеці, ознайомлюватися з інформаційними матеріалами про кількість в аптеках готових лікарських форм і широко використовувати їх у своїй практичній діяльності.

Така взаємодія у роботі провізора та лікаря виключає можливість прописування хворим лікарських засобів, які відсутні в аптеках. Українські лікарі-фармацевти повинні діяти в інтересах населення.

Відносини між фармацевтами. Основою для створення доброзичливої атмосфери в аптеках є добросовісна праця зі збереження та зміцнення здоров'я українських людей, про що свідчить професійна підготовка робітників, дисциплінованість, відповідальність.

Відносини включають декілька аспектів, насамперед, ставлення до роботи, а через неї – до населення в цілому, до колективу аптеки. Гарні відносини дають змогу виконати план товарообігу.

Фармацевтичний працівник має будувати відносини з колегами на основі взаємної поваги, довіри та бути носієм високих морально-етичних принципів своєї професії; виявляти терпимість, лояльність і розуміння різних думок, норм та вірувань своїх колег; бути коректним і доброзичливим до колег, поважати працю і досвід кожного члена колективу; надавати допомогу і передавати професійний досвід молодим колегам, сприяти їх духовному вихованню; поважати своїх наставників, старших колег, виявляти професійну та корпоративну солідарність, всіляко сприяти зміцненню іміджу професії; дотримуватись прийнятих у колективі морально-етичних традицій і бути прикладом моральної поведінки.

Спокійна ділова атмосфера, дружелюбність і чесність, співчуття, взаєморозуміння, відповідальність у колективі за кожного його члена знижують втомленість і позитивно позначаються на психологічному стані робітників аптеки.

Мікроклімат колективу характеризується кількістю взаємної потреби і суворим правилом не приховувати помилок, які можливі через неухважність чи незнання технології та хімії.

Визнання помилок – основний обов'язок нормальної роботи. Самокритика – це ознака зрілості й здорового морального складу в колективі.

Повагою в аптеці користуються, насамперед, ті фармацевти, що постійно підвищують свою кваліфікацію, беруть участь у фармацевтичних семінарах, конференціях. Для професійного обов'язку велике значення має читання наукових статей, спеціальних журналів і книг. Обов'язковим для будь-якої фахової мови є вживання специфічних термінів високого рівня, стандартизації, зваженість і точність формулювань. Цілком природно, що саме терміни перебувають у центрі уваги, коли йдеться про опанування

фахової мови. Однак і загальноживана лексика у фаховій мові зазнає певних змін, окремі слова набувають нових значень.

Працівників охорони здоров'я сьогодні цікавить реалізація наукового та розмовно-побутового стилів мовлення в повсякденних ситуаціях на роботі, у процесі навчання в медичному закладі або під час написання наукового тексту. Для повноцінного спілкування треба мати необхідний словниковий запас і вміти правильно будувати речення.

При формуванні культури мовлення слід зважати на зовнішні обставини, настрої, стан співрозмовника, аудиторії, стежити за точністю висловлення власної думки, ставлення до предмета обговорювання. Однією з ознак культури мовлення є доречність. Мовні засоби мають відповідати ситуації спілкування, меті висловлювання. Так само залежно від ситуації у фаховій мові фармацевти використовують слова-звертання.

Висновки. Таким чином, аналіз вищевикладеного дає змогу визначити основні характеристики сучасного фахівця сфери фармації, які стосуються необхідних знань, здібностей, вимог, ролей, загальних якостей, етики, культури мовлення тощо. Основу операційно-діяльнісного компонента формування культури мовлення фармацевта становлять відносини між лікарем, пацієнтами та колегами.

Фармацевтичний працівник повинен: бути чуйним, доброзичливим та уважним до пацієнта; слідувати за своєю мовою, жестами та мімікою, звертатися до пацієнта чітко та досить голосно, привертаючи увагу своїм належним виглядом; вміти вислухати пацієнта та завжди знаходити з ним порозуміння; мати чистий спеціальний одяг. Для кожного фармацевтичного працівника повсякденною нормою має стати привітне звертання, ввічливість, прихильність і бажання покращити стан здоров'я пацієнта, що сприятиме підвищенню авторитету фахівця та довіри до нього.

Фармацевтичний працівник повинен постійно підвищувати власну професійну кваліфікацію, здійснювати постійний пошук сучасної науково обґрунтованої фармацевтичної інформації, бути поінформованим стосовно найновіших досягнень у сфері своєї професійної діяльності.

Список використаної літератури

1. Золотухін Г.О. Фахова мова медика: підручник / Г.О. Золотухін, Н.П. Литвиненко, Н.В. Місник. – К. : Здоров'я, 2002. – 392 с.
2. Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо / Б. Антоненко-Давидович. – К. : Освіта, 1991. – 228 с.
3. Вихованець І.Р. Таємниця слова / І.Р. Вихованець. – К. : Культура, 1990. – 142 с.

Трегуб С.Е. Формирование профессиональной культуры речи фармацевтов
Статья посвящена анализу и определению таких понятий, как “речь” и “профессиональная речь” при обучении иностранному языку студентов-фармацевтов.

Ключевые слова: речь, профессиональная речь, культура речи.

Trehub S. Formation of professional culture of pharmacist speaking

The article deals with the analysis and detection of such terms as “speaking” and “professional speaking” in studying foreign language of the pharmaceutical students.

Key words: speaking, professional speaking, culture of speaking.